

<http://www.diva-portal.org>

This is the published version of a chapter published in *Humaniora: om humanistiska fakulteten vid Umeå universitet*.

Citation for the original published chapter:

Arvidsson, A. (2023)

Humanistiska program - en översikt

In: Alf Arvidsson; Lars-Erik Edlund; Elena Lindholm; Per Melander; Christer Nordlund (ed.), *Humaniora: om humanistiska fakulteten vid Umeå universitet* (pp. 114-116).

Umeå: Umeå universitet

N.B. When citing this work, cite the original published chapter.

Permanent link to this version:

<http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-207016>

Humanistiska program – en översikt

Alf Arvidsson

Även om Humanistiska fakulteten lätt förknippas med ”fristående” kurser har fakulteten alltid varit involverad i utbildningsprogram, främst inom lärarutbildningen, som varit ett viktigt åtagande ända sedan starten. Genom åren har fakulteten också utvecklat en rad egna program.

Det första initiativet till att erbjuda ett samordnat undervisningspaket med arbetsmarknadsinriktning inom humaniora kom vid mitten av 1970-talet när *Kulturarbetarlinjen* inrättades. Begreppet kulturarbetare hade lanserats decenniet före, som ett samlingsbegrepp för olika konstnärligt inriktade yrken och gav form åt det faktum att deras vardag var mångfasetterad, med folkbildande verksamheter som presentationer och skriftproduktion, offentliga uppdrag i ett samhälle där kultur började bli en uppgift även på kommunal nivå, deltagande i offentlig debatt med mera. Ambitionerna att demokratisera både tillgång till och deltagande i kulturlivet utmynnade i att riksdagen 1974 beslutade om en ny och samordnad kulturpolitik. Kulturarbetarlinjen kombinerade traditionella kurser i exempelvis litteratur- eller konstvetenskap eller drama/teater/film med orientering om kulturpolitiska system och praktikplatser.

Steget efter detta lokala Umeåinitiativ kom så ett centralt påbud om att en *Kulturkommunikationslinje* skulle inrättas vid alla humanistiska fakulteter i landet. Under några år fanns alltså två snarlika linjer, innan den senare nationellt döptes om till *Kulturvetarlinjen* och lokalt i Umeå fick den specifika inriktning mot museer som skildras på annan plats i denna volym.

Under 1980-talet skedde inga större satsningar på sammanhållna utbildningsprogram även om frågan väcktes vid flera tillfällen. Kulturarbetarlinjen döptes emellertid om till *Kulturadministration*. I början av 1990-talet till-

kom bibliotekarieutbildning i samarbete med Samhällsvetenskaplig fakultet. De två utbildningarna utgjorde en särskild enhet fram till institutionssammanslagningen 1999, då bibliotekarieutbildningen förlades till Samhällsvetenskaplig fakultet.

Under 1990-talet hade också kulturadministration blivit en påbyggnadslinje, det vill säga en arbetsmarknadsinriktad utbildning som krävde filosofie kandidat-examen. Desamma gällde för den journalistutbildning som startade i samband med att ämnet medie- och kommunikationsvetenskap fick en professur och förlades till Humanistisk fakultet. Den fick en särskild inriktning mot *vetenskapsjournalistik*, med antagning av studenter från alla fakulteter. I början av 2000-talet tillkom också en inriktning mot *kulturjournalistik*. Efter några år ändrades nivån, från påbyggnads- till grundutbildningsprogram. Det hängde samman dels med vikande söksiffror, dels med den Europagemensamma Bologna-processen där utbildning på avancerad nivå mer entydigt skulle vara förberedande för forskarutbildning.

Under 1990-talet startade också på uppdrag av Svenska kyrkan och i samarbete med andra utbildningsanordnare prästutbildning, som senare fick en efterföljare i teologprogrammet.

Vid millennieskiftet fick Umeå universitet ett utökad uppdrag för så kallade extramurala utbildningar. Humanistiska fakultetens största satsning blev i det sammanhanget de två så kallade *Europaprogrammen* med språklig respektive historisk inriktning i Örnsköldsvik och Skellefteå. Ambitiöst upplagda och understödda av stort lokalt engagemang drevs de under några år men det minskade demografiska underlag som blev synligt några år in på det nya seklet gjorde, i samverkan med de svårigheter som ligger i att

på avstånd från studenterna ”fjärrstyra” treåriga utbildningsprogram, att de lades ner.

Programmet för *Kulturanalys* startade 2002 och var ett försök att staka ut nya vägar mot en arbetsmarknad för etnologiska kunskaper. Det kom väl i tiden, när offentliga myndigheter, organisationer och företag efterfrågade kompetens om genus, etnicitet och mångfaldsfrågor; samtidigt hade programmet bland annat genom samarbete med Humlab möjlighet att integrera dagsaktuella digitala kommunikationsformer i undervisningen. Inför kulturhuvudstadsåret 2014 startades därtill ett program i *Kulturentreprenörskap* som kom att inrättas som en examen i kulturanalys.

De strängare regler för studiemedel som infördes 2005 fick direkta verkningar på Humanistiska fakulteten i och med att färre studenter hade möjlighet att läsa enstaka kurser enbart för bildningstörst och av specialintresse, även om sådant behov i viss mån istället kom att fyllas genom kortare nätkurser med reducerad studie hastighet. Att ha ämnets grundkurser förankrade inom en programram har därför blivit en viktig kursutbudsstrategi. Flera program har inrättats där ett ämne står för 90 högskolepoäng (hp) på grundnivå, det vill säga inklusive kandidatuppsats, och resterande 90 hp utgörs av valfria kurser i andra ämnen och någon form av praktik eller specialiseringskurser.

Medie- och kommunikationsvetenskap skapade i slutet av 00-talet en struktur där grundkurser i ämnet under första året var gemensamma för tre inriktningar: en allmän, en mot strategisk kommunikation och en mot journalistik. Historia skapade på liknande sätt Humanistiska samhällsprogrammet, där historia alternativt idéhistoria kombineras med samhällsvetenskapliga och humanistiska ämnen. Även arkeologi och filosofi finns som huvudområden för program. Vid institutionen för språkstudier har Språkkonsultprogrammet och Kan-

didatprogrammet i språk upprättats. Särskilt det sistnämnda bygger på ambitionen att ge en samlande ram för fristående kurser.

Konsthögskolan startade som en fristående enhet i mitten av 1980-talet och är till sin form ett utbildningsprogram i fri konst. Utbildning i konst ges numera på både kandidat- och masternivå. Därutöver har konstnärliga utbildningar förlagts vid andra fakulteter. Vid mitten av 00-talet startade i anknytning till ämnet litteraturvetenskap en manusförfattarutbildning, den första i sitt slag nationellt; då den inte kunde få full finansiering som konstnärlig utbildning lades de ned efter tioåret år. Istället har grundkurserna i litteraturvetenskap och Skapande Svenska-kurserna samordnats i programmet för litteraturvetenskap och kreativt skrivande.

I och med Lärarhögskolans uppgående i Umeå universitet blev Humanistiska fakulteten och våra studenters delaktighet i lärarutbildningarna tydligare. Även om lärarprogrammen alltjämt administreras utanför fakulteten, har införlivandet av Institutionen för estetiska ämnen i lärarutbildning, och den starkare betoningen av ämnesdidaktik som syns i professurer och doktorandanställningar, förstärkt fakultetens koppling till lärarprogrammen.

De senaste åren har en ny tendens blivit synlig: inrättande av program på avancerad nivå, både i ämnesinriktad och tvärvetenskaplig form. Detta har skett i samspel med ett ökat intresse bland studenter för studier på avancerad nivå, och ett ökat internationellt intresse för studier i Umeå.

Humanistiska kompetenser, referensramar och perspektiv har alltid varit en tillgång och nödvändighet för samhället. Djup förankring i ett ämne, eller oväntade ämneskombinationer, har öppnat för oanade karriärmöjligheter på individuell nivå. Icke desto mindre har ökade samhällsliga krav på tydliga examina, genomströmningseffektivitet och arbetsmarknadsrelevans

styrkt humanioras utbildningsutbud i riktning mot allt fler och alltmer specialiserade program. För humaniora har förstärkning av nätverk ut i det omgivande samhället, och de studiesociala

och pedagogiska fördelarna med sammanhållna studentgrupper, varit bland de viktigaste positiva resultaten.

Biljardspelande studenter i Universums lokaler. Mitten av 1980-talet.